

Dospělí ve skautingu

[verze projednaná na 129. jednání NJ]

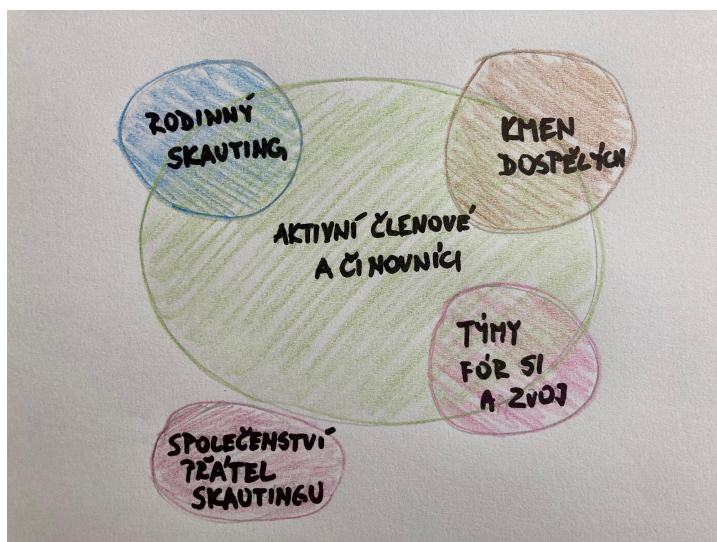
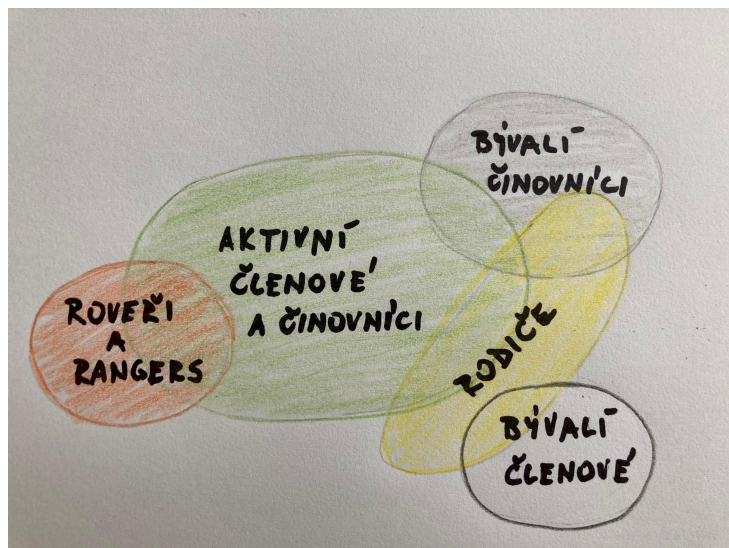
Posláním Junáka - českého skauta je vychovávat a rozvíjet mladé lidi s využitím skautské výchovné metody. Pro naplňování tohoto poslání je klíčová role dospělých členů i dalších dospělých podporovatelů. Organizace dospělým nabízí jak zapojení ve vedení a podpoře oddílů mladších členů, tak i možnost vlastního skautského programu pro dospělé.

Na prahu dospělosti ležící roving je poslední výchovnou kategorií Junáka - českého skauta, za níž se nabízejí různé další formy možných skautských aktivit dospělých. Tyto formy jsou vzájemně provázané a často se různě překrývají, nemají dané pevné pořadí a podobně jako životní osudy bývají cesty dospělých různými formami zapojení do skautingu pestré.

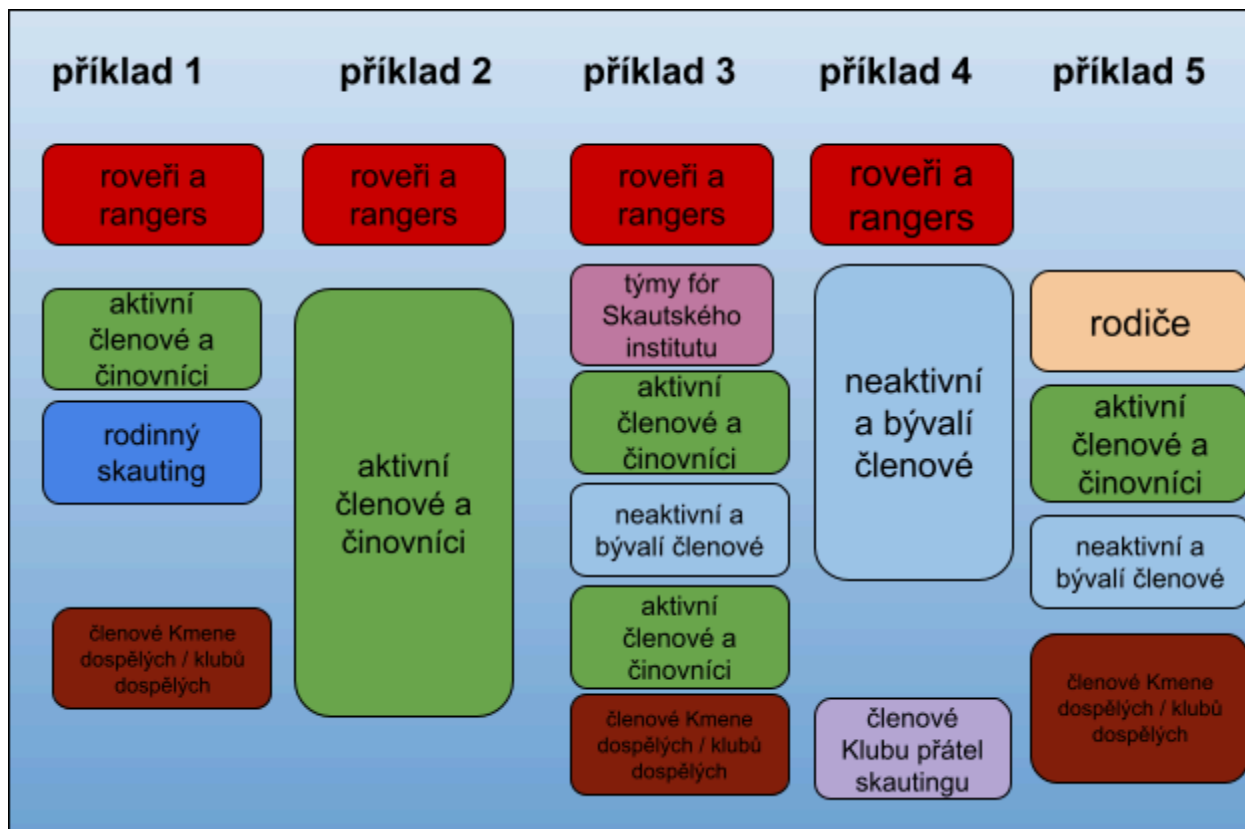
Tento dokument vznikl díky usnesení XV. valného sněmu a jeho smyslem je poskytnout základní přehled o formách skautské činnosti v dospělosti nabízené v současnosti Junákem - českým skautem, popsat přínos těchto forem pro jednotlivce i organizaci a střediskům i dospělým skautům ukázat širší možnosti, jak je v dospělosti možné podporovat naši skautskou organizaci a být součástí skautského společenství.

Následující schémata znázorňují možnosti forem skautingu v dospělosti, a to ze dvou pohledů. První schéma zobrazuje možnosti z pohledu jednotlivce, možné fáze jeho (ne)členství. Druhé schéma zobrazuje možnosti zapojení jednotlivce do skautských aktivit a organizační struktury Junáka - českého skauta. Nejedná se však o vyčerpávající a úplný výčet všech možností zapojení dospělých do skautské činnosti, tomu se o něco více blíží tento přehled:

<https://krizovatka.skaut.cz/fungujici-tym/role-and-funkce-ktere-skauting-nabizi>

Různé životní příběhy a role představuje na pěti namátkových příkladech další obrázek (byť s jistým zjednodušením, protože některé role může člověk mít i souběžně). Pořadí fází je různé, různá bývá i jejich délka či pauzy mezi nimi.

Tuto různorodost a celkový pohled na životní fáze je klíčové zohledňovat i při každodenním fungování oddílů a středisek, zejména mít na vědomí, že:

- předáním vedení oddílů ještě nemusí nic končit,
- pro zajištění dlouhodobého fungování střediska a pokrytí všech potřebných rolí a funkcí je dobré dbát průběžně o vztahy s dospělými v různých formách zapojení a různých fází (ne)členství v kontaktu se střediskem (či oddílem),
- naše úsilí mohou být v různé míře ochotni podpořit i lidé, kteří neprošli skautskou výchovou.

Následující stručný popis každé z forem může být vodítkem vedení střediska či zpravodaji pro personalistiku, jak k nim přistupovat.

Starší roveři a rangers

Roveři a rangers jsou poslední výchovnou kategorií Junáka - českého skauta, ve které se uzavírá rozvoj výchovných kompetencí a náš výchovný program. Roverský program se prolíná s činností při dětských oddílech. Starší roveři a rangers proto přirozeně přebírají odpovědnost v různých činnostních funkcích i v neformálních rolích na všech úrovních organizace.

- **organizaci a jejímu poslání přispívají:** Jsou předmětem poslání coby mladí lidé, jejichž rozvoj Junák - český skaut podporuje. Zároveň součástí roverského programu je zpravidla podpora činnosti oddílů mladších členů, a často jsou také zapojeni u středisek, VOJ, základen, vzdělávacích akcí apod.
- **středisko a organizace je podporuje:** Bere je jako plnohodnotnou výchovnou kategorii; nabízí možnosti zapojení, seberealizace a rozvoje.
- **rizika:** Potřebují jiný styl vedení než mladší výchovné kategorie, vedení nebo průvodce přesto potřebují. V Junáku - českém skautu nyní není běžný a přirozený přechod do jiné kategorie, závěr roveringu je nejasný.
- **organizačně:** Mohou mít formálně samostatný kmen (na úrovni střediska), družiny (na úrovni oddílu) nebo neformální společenství (např. rozšířená oddílová rada, okresní společenství, vysokoškolský kolektiv...), může jít ale také o jednotlivce.
- **středisko (např. výchovný zpravodaj, zpravodaj pro personalistiku):** Je zodpovědné za výchovu - zajišťuje fungující roverský kmen nebo jeho adekvátní náhradu pro své členy v této výchovné kategorii; umožňuje zapojení se do činnosti nad rámec střediska.
- **kam dále:** Mohou se dále rozvíjet a uplatňovat ve všech ostatních formách dospělého skautingu. Jsou zároveň vítanými činovníky na všech úrovních organizace (oddíl/středisko/VOJ/základny/kurzy). Roverské kmene se mohou přeměnit v kluby rodinného skautingu / kluby dospělých/ týmy fór SI...

Týmy fór Skautského institutu

Fórum Skautského institutu (dále *fórum*) je společenství zpravidla mladých dospělých, kteří ve svém městě založí komunitní platformu za účelem společné organizace programů pro veřejnost a vlastního rozvoje. Členové týmu mohou být aktivní či bývalí skauti, ale rovněž mladí lidé, kteří se skautingem do kontaktu z různých důvodů nepřišli, nicméně se k jeho hodnotám hlásí.

- **organizaci a jejímu poslání přispívají:** Přináší další možnost růstu a seberealizace skautům/kám ve starším roverském věku a období mladší dospělosti. Má potenciál přilákat neaktivní či potenciální členy do činnosti střediska. Je to inkubátor know-how práce s věkovou kategorií *dospívající dospělí* jakožto chybějícím článkem mezi rovingem a zralou dospělostí.
- **středisko a organizace je podporuje:** Aktivně svým členům nabízí *fórum* jako jednu z forem skautingu pro dospívající dospělé (nikoliv jako doživotní projekt). Komunikuje a spolupracuje se Skautským institutem ve věci fungování *fóra*. Využívá potenciál *fóra* ve vztahu s místní komunitou či veřejností
- **rizika:** *Fórum* by nemělo vyčerpávat personální kapacity střediska věnující se práci s dětmi a mládeží.
- **organizačně:** Pro vznik *fóra* je zásadní součinnost s místní skautskou autoritou (skautský okres či kraj, případně středisko), která jeho vznik formálně schválí na radě a stává se tak zřizovatelem projektu. Skautský institut hraje roli partnera, který následně pomůže týmu *fóra* činnost nastartovat, propojí ho s týmy v dalších městech a poskytne náležitý know-how.
- **středisko (např. zpravodaj pro personalistiku):** Zaměřuje se na osvětu i směrem k bývalým a neaktivním členům. V případě univerzitního města monitoruje místní studentské prostředí, kde se mohou objevit skauti/ky odříznutí od domovského střediska.
- **kam dále:** Po odchodu z týmu *fóra* je vhodné oslovit jedince s nabídkou rodinného skautingu, aktivního zapojení do činnosti oddílů, začlenění do Kmene dospělých; důležité je minimálně zůstat v kontaktu.

Aktivní členové a činovníci

Dospělí členové Junáka - českého skauta, kteří se buď přímo podílí na naplňování poslání hnutí (výchova dětí a mladých lidí), nebo hnutí poskytují cennou službu ve specifických oblastech. Jsou to lidé působící v oddílech, na střediscích, VOJ, ústředních orgánech, ZvOJ (např. Skautská ochranná služba, Skautské záchranářské středisko aj.) či vzdělávacích kurzech. Mohou a nemusí mít VZ, SM či IK, podle toho, zda se podílí na vedoucích funkcích či jsou "pouze" pomocnou silou (zázemí akcí pořádaných střediskem atd.). Jsou hybnou silou celého hnutí a zároveň nejvytíženější skupinou dospělých, měla by k nim tedy směřovat dostatečná podpora jak od ústředních orgánů tak od domovských středisek.

- **organizaci a jejímu poslání přispívají:** Vedením mladších členů v oddílech, vedením středisek, vedením VOJ, vzdělávacích kurzů, v podpůrných rolích klíčových pro činnost OJ (např. hospodáři, revizoři, správci majetku apod.), jako zpravodajové OJ (např. výchovný, mediální a další zpravodajové), podporou všech těchto jednotek a akcí (aktivní členové - nemusí být činovníky, ale aktivně podporují např. vzdělávací či střediskové akce).
- **středisko a organizace je podporuje:** Nabídkou vzdělávání a metodické podpory, finanční podporou vzdělávání, nabídkou benefitů (STS, skautská energie, skautské Google služby), organizováním teambuildingů a akcí pro činovníky (ples, víkendy...), vytvářením podmínek pro osobní rozvoj a smysluplnou seberealizaci, podporou vedoucích v jejich práci (podpora pro práci s dětmi se specifickými potřebami, mentoring atd.)
- **rizika:** Aktivní členové a činovníci mohou z nejrůznějších důvodů odcházet z funkcí. Rizikem je např. syndrom vyhoření, pak není dostatečně pokryto vedení oddílů, středisek atd. Určité funkce mohou být málo naplňující (revizní komise atd.). Někteří činovníci mohou setrvávat ve své funkci naopak dlouho a nedat prostor mladším, v tom případě se nevybuduje funkční tým a na střediscích či v oddílech chybí generace lidí. Někteří činovníci kumulují mnoho funkcí.
- **organizačně:** Činovníci jsou registrovaní většinou u svých oddílů, případně v KD, v roverském kmeni nebo přímo u střediska.
- **středisko (zpravodaj pro personalistiku):** Udržuje s činovníky a aktivními členy kontakt, oceňuje jejich práci, dává potřebnou podporu v činnosti (např. vzdělávání, pomoc výchovných zpravodajů, možnost mentoringu, teambuildingu atd.). Snaží se o budování týmů a vede v patrnosti důležitost vychovávání nástupců, aby byla zachována kontinuita. Aktivní činovníci/ce jsou klíčovou cílovou skupinou pro podporu střediska (zpravodaje pro personalistiku). Středisko podporuje principy nástupnictví, předávání a přebírání činovnických i jiných rolí a funkcí v přecházení do dalších činovnických funkcí.

- **kam dále:** Po předání funkce je vhodné nabídnout jinou činnost, která vede k podpoře střediska, VOJ, vzdělávacího kurz aj. Snažit se udržet kontakt a těžit ze zkušeností těchto lidí. Je možné zapojení do Kmene dospělých či do klubu rodinného skautingu.

Bývalí činovníci

Dospělí členové Junáka – českého skauta, kteří opustili činovnickou funkci před nedávnem i delší dobou. Zpravidla se jedná o bývalé vedoucí oddílů, středisek či VOJ, kteří často mají skautskou kvalifikaci. Jsou skupinou dospělých s velkým potenciálem zůstat nadále v organizaci a pomáhat u středisek, vzdělávacích kurzů, VOJ, ZvOJ (např. Skautská ochranná služba, Skautské záchranářské středisko aj.) či na ústředí (odbory, pracovní skupiny aj.).

- **organizaci a jejímu poslání přispívají:** Potenciálním dalším zapojením v rámci vzdělávání, u VOJ, na celostátní úrovni aj.
- **středisko a organizace je podporuje:** Nabídkou dalšího vzdělávání, příležitostmi k setkávání a výměně zkušeností.
- **rizika:** Jedinci mohou být ze své předchozí funkce vyhořelí, vyčerpaní a nechtějí nadále v organizaci pomáhat (chtějí jít do “skautského důchodu”). Ve výjimečných případech mohl být důvodem přerušení aktivní činovnické služby nesoulad se skautskými principy výchovy, s posláním Junáka - českého skauta či jeho vnitřním právem.
- **organizačně:** Nejsou organizováni, mohou být registrovaní jako dospělí u svých původních oddílů, pod střediskem nebo v klubech dospělých.
- **středisko (např. zpravodaj pro personalistiku):** Soustředí se na udržování kontaktu, nabízí možnost dalšího uplatnění, nabízí další vzdělávání.
- **kam dále:** Po odpočinku od vedení oddílu (či jiné předchozí funkce) je vhodné tyto dospělé oslovit s nabídkou aktivního zapojení do střediska, VOJ či vzdělávacích akcí, případně začlenění do klubu dospělých či alespoň s nimi zůstat v kontaktu.

Bývalí členové

Dospělí nečlenové Junáka – českého skauta, kteří byli členy jako děti nebo jako neaktivní či aktivní dospělí členové, ale nikoliv jako činovníci. K ukončení členství mohlo dojít ztrátou zájmu o další činnost, zánikem oddílu či střediska, přestěhováním, na základě konfliktu s vlastní jednotkou apod., ojediněle i vyloučením po disciplinárním řízení. Často mají k organizaci dobrý vztah, ale bývá třeba se na ně aktivně obracet.

- **organizaci a jejímu poslání přispívají:** Zvýšenou ochotou poskytnout finanční či nefinanční podporu. Nízkým, ale nenulovým potenciálem pomáhat u oddílů, středisek i VOJ, např. zajištěním vnějších služeb vázaných na vlastní materiální zázemí nebo profesní uplatnění (zapůjčení vozíku, chaty, tábořiště, kopírování, právní služby, revize hospodaření, atd.). Zastáním ve veřejné debatě.
- **středisko a organizace je podporuje:** Jako dárce poděkováním, pozváním na střediskové setkání nebo akce pro veřejnost, zasláním výroční zprávy a občasných novinek.
- **rizika:** Nemáme na ně aktualizovaný nebo žádný kontakt, v této skupině jsou nejen lidé skauting podporující či jemu naklonění, ale v malé míře i lidé s problematickou zkušeností se skautingem (odchod po konfliktu, zážitek špatně fungujícího oddílu, ale třeba i neřešené šikany či nevhodného chování vedoucích) nebo lidé s nimiž měl problematickou zkušenost Junák - český skaut (např. v oblasti výchovného působení na svěřené děti nebo v oblasti hospodářské). Je třeba dávat pozor při obnovení členství v jiné jednotce, např. po přestěhování. Image organizace může taktéž přitahovat pozornost lidí, kteří jí v dětství prošli, ale v současnosti svými postoji a jednáním nejsou v souladu s posláním organizace a skautskými principy - v takovém případě může být problematické např. i přijímání darů.
- **organizačně:** Nejsou registrovaní, často ani nejsou v kontaktu se "svým" mateřským oddílem či se střediskem.
- **středisko (např. zpravodaj pro personalistiku):** Snaží se mít o nich přehled, získávat a udržovat jejich kontakty či vytvářet komunikační kanály (konference, skupiny), aby se na ně bylo možné obracet, např. u fundraisingových kampaní. Podporuje pokus o návrat k aktivnímu zapojení po změně životní situace (přestěhování se odjinud, návrat ze studií apod.)
- **kam dále:** Zpravidla na základě aktivního oslovení bývá možné bývalého člena zapojit zpět do aktivní činnosti, buďto jako dospělého nováčka (část bývalých členů, kteří odešli v dětském či mladším roverském věku), nebo rovnou u oddílů a po získání požadované kvalifikace i do činovníckých funkcí (u přestupu z jiného střediska je vhodné prověřit u původní jednotky možná rizika viz výše).

Rodinný skauting

Dospělé skautky a skauti spolu se svými malými dětmi a partnery (i neskauty) zažívají skauting společně se svými přáteli ze střediska či odjinud (vzdělávacích kurzů apod.).

- **organizaci a jejímu poslání přispívají:** Tím, že udržují osobní vazbu na skauting či přivádí nové členy a příznivce (partnery a přátele-neskauty).
- **středisko a organizace je podporuje:** Počítá s nimi s tábořišti a vybavením. Nabízí vytvoření oddílu - klubu rodinného skautingu. Zapojuje je do akcí. Nabízí benefiční projekty (např. STS). Nabízí síťování nad úroveň střediska.
- **rizika:** Rodinný skauting by neměl děti připravit o možnost vlastních aktivit v dětském oddíle.
- **organizačně:** Mohou být formálním oddílem (klubem rodinného skautingu, který má svého vedoucího) nebo neformálním uskupením (zejména u těch napříč republikou).
- **středisko (např. zpravodaj pro personalistiku):** Soustředí se na udržování kontaktu, případně na zapojení partnerů a přátel. Netlačí je do činovníckých funkcí, je žádoucí, aby si toto období užili a získali chuť do další činnosti.
- **kam dále:** Při odrůstání dětí odcházejí z klubu dospělí, které je vhodné oslovit s nabídkou aktivního zapojení do fungování oddílů, střediska, VOJ, vzdělávacích akcí či alespoň s nimi zůstat v kontaktu. Kluby rodinného skautingu se mohou přeměnit v kluby dospělých.

Rodiče

Rodiče mladších členů, později i roverů a rangers nebo činovníků, jsou početnou a velice různorodou skupinou. Významnou měrou se podílí na tvorbě obrazu Junáka - českého skauta ve společnosti a mohou být významnými ekonomickými hráči (cílí na ně kampaně na podporu organizace).

- **organizaci a jejímu poslání přispívají:** Vytvářením obrazu Junáka - českého skauta ve společnosti, finančními příspěvky. Aktivní rodiče mohou pomáhat organizovat i zajišťovat akce.
- **středisko a organizace je podporuje:** Informováním (výroční zpráva, materiál pro rodiče nováčků atd.), nabídkou setkávání s vedoucími, ostatními rodiči nebo na oddílových akcích.
- **rizika:** Špatná komunikace s rodiči může vést k úbytku členů a poškození dobrého jména organizace.
- **organizačně:** Většinou nejsou nijak organizováni, pokud nejsou zapojeni nějakou další formou (např. klub rodinného skautingu).
- **středisko (střediskoví zpravodajové):** Ve spolupráci s vedením oddílů udržuje kontakt pomocí výročních zpráv, informací z činnosti oddílů a střediska. Cílí na ně s kampaněmi o finančních přispěvcích.
- **kam dále:** Je možno je oslovovat, když je potřeba s něčím ohledně oddílu či střediska pomoci. Z některých z nich se mohou stát aktivní členové (dospělí nováčci).

Kmen dospělých

Mohou to být odrostlí roveři a rangers, kteří dále pokračují ve své činnosti, bývalí činovníci nebo členové, ale i jejich partneři. Při pravidelné činnosti mohou mezi sebe přijímat a vést dospělé nováčky. Členové Kmene dospělých se zapojují do práce pro středisko dle svých možností a zájmu. Důležité jsou pro ně osobní kontakty, vzájemná pomoc a podpora v seberozvoji v rámci klubů dospělých.

- **organizaci a jejímu poslání přispívají:** Kluby se podílejí na činnosti střediska jako pořadatelé nebo spolupořadatelé akcí (brigády, plesy, výstavy apod.). Jejich členové vypomáhají s vedením oddílů a zastávají různé činovnícké funkce. Dávají příklad, že skauting není jen krátkodobá zájmová činnost, ale životní styl. Poskytují mladším své zkušenosti, zajišťují mezigenerační návaznost a spolupráci. Jako organizovaná jednotka mohou středisku v případě potřeby rychle pomoci. Svými příspěvky a brigádnickou činností jsou též nezanedbatelným přínosem ekonomickým.
- **středisko a organizace je podporuje:** Poskytuje možnost využití klubovny, základny nebo vybaveného tábořiště. Klub je součástí celorepublikové sítě Kmene dospělých a jeho organizační struktury. Ten nabízí účast na akcích nad rámec střediska a poskytuje metodickou podporu formou inspiračního programu Oldskauting 21.
- **rizika:** Stále se projevuje generační mezera způsobená lety zákazu. Rizikem je, že mladší a starší generace jsou vzájemně izolovány, což může vést k jejich omezené spolupráci či dokonce přehlížení. Mladí členové mají často pouze vlastní klubovou činnost a brání se přijetí funkcí okresních a krajských *legátů* (činovníci zastupujících Kmen dospělých na okresní/krajské úrovni), kteří proto mají vyšší věkový průměr.
- **organizačně:** Klub, případně víc klubů, je jedním z oddílů střediska s vlastním vedoucím a jeho zástupcem. Vedoucí klubu je členem střediskové rady. Kromě toho existuje organizační síť tvořená krajskými a okresními legáty a náčelnictvem Kmene dospělých.
- **středisko (např. zpravodaj pro personalistiku):** Zapojuje členy klubů co nejvíc do střediskových a oddílových akcí, využívá je ke sžívání dospělých nováčků se střediskovým a skautským duchem a podporuje sdílení mezi všemi generacemi střediska. Podporuje zapojování dospělých členů střediska do klubů.
- **kam dále:** Členství v Kmeni dospělých nemá horní věkovou hranici, nicméně je možné navázat činností v jiné kategorii, např. rodinném skautingu. Členové Kmene dospělých běžně přijímají i jiné aktivní role či činovnícké funkce na všech úrovních činnosti v Junáku - českém skautu.

Společenství přátel skautingu

Společenství přátel skautingu sdružuje na místní úrovni lidi, kteří tímto způsobem chtějí vyjádřit skautingu své sympatie a ochotu pomáhat, aniž by se stávali přímo členy organizace.

- **organizaci a jejímu poslání přispívají:** Pravidelným finančním příspěvkem, příležitostnou výpomocí, např. při brigádě, získáním výhodnějších podmínek pro dodání materiálu na stavbu či podporou při různých jednáních s místní samosprávou, sponzory nebo jinými subjekty.
- **středisko a organizace je podporuje:** Informuje o své činnosti, např. výroční zprávou, zve je na akce pro veřejnost či své členy a přátele.
- **rizika:** Přijetí daru od nevhodné osoby. Zneužití dobrého jména skautů.
- **organizačně:** Zpravidla jde o neformální sdružení, kdy středisko jen eviduje jeho členy.
- **středisko (zpravodaj pro personalistiku či PR):** Udržuje s nimi kontakt pomocí pozvánek na vhodné střediskové akce a zasíláním výročních zpráv. Cílí na ně s kampaněmi o finančních přispěvcích aj.
- **kam dále:** Je možno je oslovovat, když je potřeba s něčím ohledně oddílu či střediska pomoci. Z některých z nich se mohou stát aktivní členové (dospělí nováčci).

Co mohu dělat jako dospělý člen Junáka - českého skauta

Jsme rádi, že chceš podporovat naše poslání!

Pokud se dokážeš do nějakých z výše uvedených forem zařadit, snad ti tento dokument pomohl zorientovat se v tom, jak můžeš pomoci podpořit poslání organizace a její střediska. Kdyby snad ne, obrať se na vedoucího daného uskupení, případně vedoucího střediska.

Pokud hledáš, kam bys mohl/a "patřit", snad teď víš více a vedoucí střediska či zpravodaj pro personalistiku ti může poskytnout další informace a doporučení a propojit tě dál.

Co můžeme dělat jako středisko

Středisko se snaží naplňovat v daném místě poslání Junáka - českého skauta a dospělí jsou k tomu nutně potřeba. Kromě péče a podpory těch, kteří zrovna vedou oddíly a středisko, je důležité nabízet dospělým v okruhu střediska ty vhodné možnosti uplatnění - a případně vytvářet nové. Je přínosné udržovat kontakty s dospělými, kteří prošli oddíly střediska i těmi, kdo předali vedení oddílu či jiné funkce, nabízet na konci rovingu i později dospělým skautům další možnosti, jak zůstat skautem a v kontaktu s přáteli i v další životní etapě.

Zejména ve větších střediscích může udržování tohoto přehledu a podpora dospělých být náročnou prací, pro kterou má smysl ve středisku najít schopného člověka coby zpravodaje pro personalistiku, který tak může vedoucímu střediska výrazně pomoci.